

Par attālinātām studijām Covid-19 krīzes laikā

Aptaujas rezultātu apkopojums

MARTS 2020

Ievads

2020. gada 12. martā Ministru kabinets izdeva rīkojumu Nr. 103, kas noteica valstī ārkārtējo situāciju ar mērķi ierobežot Covid-19 izplatību. Šis rīkojums nosaka, ka līdz ārkārtējās situācijas beigām tiek pārtraukta mācību procesa norise klātienē visās izglītības iestādēs un mācības nepieciešams nodrošināt attālināti.

Ziņa par studiju procesa nodrošināšanu attālinātā režīmā augstskolām, akadēmiskajam personālam un studējošajiem nāca pēkšņi. Ļoti īsā laikā bija kardināli jāmaina ierastā ikdiena, t.i. mācību metodes, jāpielāgo darbam pieejamā vide un resursi. Apzinoties to, cik liels izaicinājums augstākās izglītības nozarei ir šī situācija, mēs, Latvijas Studentu apvienība, cenšamies aktīvi sekot līdzi tam, kā studējošajiem, mācībspēkiem un augstākās izglītības institūcijām (All) izdodas adaptēties šai situācijai, sniegt padomus, rekomendācijas un informēt par to, kā labāk rīkoties.

Lai gūtu pilnīgāku ieskatu tajā kāds ir studējošo un to tuvinieku vērtējums par situāciju ar attālinātu studiju norisi, Latvijas Studentu apvienība veica izpēti par dažādo šķēršļu un izaicinājumu spektru, ar kuru Latvijas studējošie saskaras jaunā ikdienas režīmā – attālināto studiju – ietvaros. Apzināmies, ka aptaujai ir nepilnības, kuras nākotnē centīsimies novērst, taču iegūtie rezultāti parāda kopējas tendences un aspektus par pirmajām attālināto studiju nedēļām, kam ir nepieciešams pievērst pastiprinātu uzmanību. Balstoties uz iegūtajiem datiem, esam izstrādājuši rekomendācijas, ko aicinām ņemt vērā studējošajiem, studējošo pašpārvaldēm, mācībspēkiem, studiju programmu direktoriem, All administrācijai un Izglītības un zinātnes ministrijai.

Pētījumā lietotie saīsinājumi:

- LSA – Latvijas Studentu apvienība
- AI – augstākā izglītība
- All – augstākās izglītības iestāde
- SP – studējošo pašpārvalde

Pētījuma metodoloģija

Pētījuma ietvaros tika veikta Latvijas augstākās izglītības iestāžu (All) studējošo, to tuvinieku, studējošo pārstāvju un All personāla anketēšana, lai noskaidrotu, kā norisinās attālinātais studiju process Covid-19 izraisītās krīzes laikā. Anketēšanas gaitā tika ievāktas atbildes no 1600 respondentiem, kas pārstāv 34 Latvijas All. Pētījuma ietvaros respondenti tika aicināti sniegt savu vērtējumu par informācijas pieejamību un pašreizējo studiju procesu. Respondenti varēja atzīmēt 20 dažādus apgalvojumus saistībā ar attālinātā studiju procesa norisi, kā arī sniegt izvērstāku problēmsituāciju izklāstu, atstājot rakstisku komentāru.

Datu ievākšanai tika izmantota tiešsaistes anketa, kura tika izstrādāta izmantojot *Google Veidlapas* platformu. Anketa pieejama tiešsaistē latviešu un angļu valodā: <https://ej.uz/ai-ka-sap> un <https://ej.uz/uni-hurts>.

Aktīva respondentu anketēšana norisinājās laika periodā no 2020. gada 21. marta līdz 31. martam. Anketa tika izplatīta izmantojot Latvijas Studentu apvienības sociālos tīklus *Facebook*, *Instagram* un *Twitter* platformās, kā arī tā tika izplatīta augstskolu un to studējošo pašpārvalžu sociālajos tīklos un iekšējās komunikācijas kanālos, un medijos.

Paplašināto atbilžu rezultātu apkopošanai tika veikta kvalitatīva kontentanalīze, kur analīzes vienības ir teikumi vai to daļas. Balstoties sniegtajās atbildēs, tika izveidotas septiņas kodu kategorijas: respondenta norādītie emocionālie (E), ar studiju procesu saistītie (P), studiju materiālus un resursus ietekmējošie (R), finansiālie (F), ar materiāltehnisko nodrošinājumu saistītie (M), informācijas aprites (I) faktori un citi studējošā ikdienu skarošie (C) aspekti, kopā veidojot 49 dažādus kodus. Šie kodi tika izveidoti primārās paplašināto atbilžu analīzes laikā, novērojot visbiežāk minētos šķēršļus un komentārus. Jāmin, ka ne visi no tiem bija atzīmējami kā atbilžu varianti 10. jautājumā. Kodēšanu veica divas personas, lai samazinātu subjektīva novērtējuma risku, rezultātus savstarpēji salīdzinot.

Pēc kodēšanas veikšanas dati tika apkopoti biežuma tabulās un tika veikta datu analīze un interpretācija, izdarot secinājumus un sagatavojot rekomendācijas.

Pamatzdati un kopsavilkums

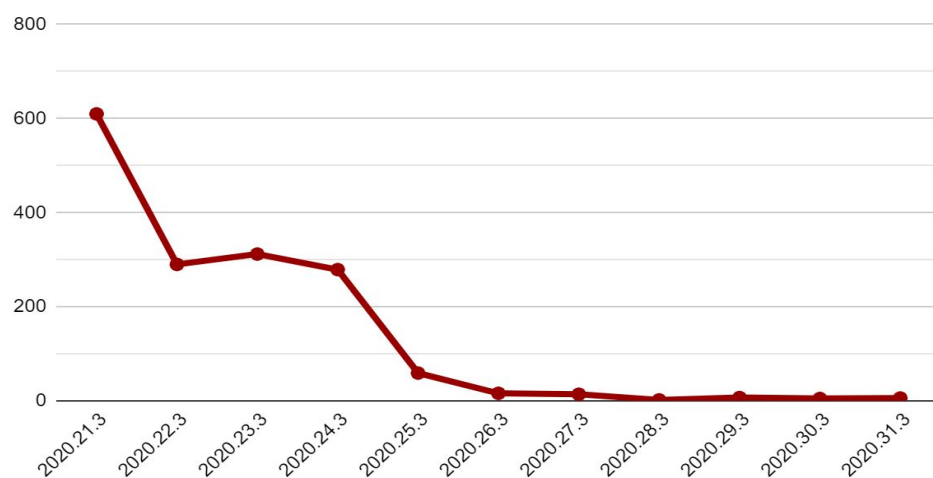
Aptauju kopumā laika posmā no 21. marta līdz 31. martam aizpildīja 1600 respondenti, klāstot par aktuālo situāciju 34 AII. Respondentu sadalījums pa AII ir atspoguļots zemāk esošajā tabulā.

Augstākās izglītības iestāde	Respondentu skaits	Respondentu sadalījums	Augstākās izglītības iestāde	Respondentu skaits	Respondentu sadalījums
Alberta koledža	1	0,1%	Latvijas Kultūras akadēmijas Latvijas Kultūras koledža	3	0,2%
Banku augstskola	4	0,3%	Latvijas Lauksaimniecības universitāte	230	14,4%
Biznesa augstskola "Turība"	26	1,6%	Latvijas Mākslas akadēmija	4	0,3%
Biznesa, mākslas un tehnoloģiju augstskola RISEBA	5	0,3%	Latvijas Sporta pedagoģijas akadēmija	45	2,8%
Daugavpils Universitāte	26	1,6%	Latvijas Universitāte	332	20,8%
Ekonomikas un kultūras augstskola	5	0,3%	Latvijas Universitātes P. Stradiņa medicīnas koledža	1	0,1%
Informācijas sistēmu menedžmenta augstskola	3	0,2%	Liepājas Universitāte	7	0,4%
Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmija	2	0,1%	Novikontas jūras koledža	1	0,1%
Juridiskā koledža	9	0,6%	Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija	8	0,5%
Latvijas Jūras akadēmija	4	0,3%	Rīgas 1. medicīnas koledža	2	0,1%
Latvijas Kultūras akadēmija	30	1,9%	Rīgas Celtniecības koledža	1	0,1%

Rīgas Ekonomikas augstskola	1	0,1%	Sarkanā Krusta medicīnas koledža	1	0,1%
Rīgas Medicīnas koledža	3	0,2%	Sociālās integrācijas valsts aģentūras koledža	2	0,1%
Rīgas Stradiņa universitāte	326	20,4%	Ugunsdrošības un civilās aizsardzības koledža	1	0,1%
Rīgas Tehniskā koledža	3	0,2%	Valsts policijas koledža	1	0,1%
Rīgas Tehniskā universitāte	462	28,9%	Ventspils Augstskola	38	2,4%
Rīgas Juridiskā augstskola	3	0,2%	Vidzemes Augstskola	4	0,3%
			Cits	6	0,4%

Visaktīvākā respondentu iesaiste bija novērojama pirmās pāris dienas kopš aptaujas publicēšanas, kā redzams aptaujas aizpildīšanas dinamikas grafikā, taču jāņem vērā, ka paralēli šai aptaujai atsevišķas AI un SP publicēja un izplatīja sevis veidotās aptaujas par šo pašu tēmu.

Aptaujas aizpildīšanas dinamika

Vispārējie radītāji

Vairākums respondentu (97%) paši ir studējošo statusā. 1,56% uz aptauju atbildēja kā studējošā pārstāvji, 0,94% ir All akadēmiskā/vispārējā personālā pārstāvji, bet 0,5% respondentu ir studējošā tuvinieki.

Savukārt, attiecībā uz studiju līmeni, lielākā daļa respondentu (71,94%) atzīmēja bakalaura studiju līmeni, otrā biežāk atzīmētā (10,06%) ir 2. līmeņa profesionālā. 8,94% respondentu izvēlējās atbildi “maģistra līmeņa”, 6,31% – “1. līmeņa profesionālā”.

Respondentu sadalījums pa studiju līmeņiem	
1. līmeņa profesionālā programma	6,31%
Bakalaura programma	71,94%
2. līmeņa profesionālā	10,06%
Maģistra programma	8,94%
Doktora studiju programma	2,00%
Rezidentūra	0,13%
Neesmu studējošais	0,63%

Lielākā daļa respondentu pie 4. jautājuma par viņu pārstāvēto studiju formu atzīmēja atbildi “Pilna laika klātie”, savukārt 7,31% – “Nepilna laika klātie”. 0,69% respondentu atzīmēja, ka nav studējošā statusā.

Respondentu sadalījums pēc studiju formas	
Pilna laika klātie	91,44%
Nepilna laika klātie	7,31%
Tālmācība	0,56%
Neesmu studējošais	0,69%

Respondentu informētība par aktuālo situāciju

Pie piektā jautājuma, vai respondents ir informēts par turpmāko studiju procesu un norisi laika posmā līdz ārkārtas situācijas beigām, lielākā daļa (50,25%) atbildēja, ka ir informēti tikai daļēji, 42,44% apliecināja, ka ir saņēmuši nepieciešamo informāciju. Taču

6,81% respondentu apliecināja, ka nav informēti par aktuālo studiju procesu vispār. Paplašinātās atbildes, kas tika aprakstītas pie atbilžu variantā "Cits" (0,50%), tika pēcāk analizētas ar kvalitatīvās kontentanalīzes metodi, atbildes kodējot.

Savukārt, uz sesto jautājumu, vai respondents zina, kur vērsties, lai neskaidrību gadījumā meklētu informāciju, puse atbildēja apstiprinoši, 34,81% atbildēja "daļēji" un 10,63% respondentu atbildēja noraidoši.

Attālinātā studiju procesa radītie izaicinājumi

Uz jautājumu, ar kādiem izaicinājumiem studējošais saskāries jaunajā studiju procesā līdz šim vai redz, ka drīzumā saskāries, atbildes tika sagrupētas pēc to atzīmēšanas biežuma un atspoguļotas zemāk esošajā tabulā. Arī šī jautājuma paplašinātās atbildes, kas tika aprakstītas pie atbilžu variantā "Cits", tika pēcāk analizētas ar kvalitatīvās kontentanalīzes metodi, atbildes kodējot.

Ar kādām problēmām tu esi saskāries līdz šim vai varētu saskarties drīzumā?	
Studiju norise apturēta pilnībā	8,2%
Vismaz vienam kursam elektroniskie materiāli nav pieejami vispār	25,6%
Vismaz vienam kursam elektroniskie materiāli nav pietiekami kvalitatīvi	30,3%
Nav (pietiekami labi vai vispār) paskaidrots, kā pieslēgties <i>online</i> notiekošajām nodarbībām	12,1%
Pasniedzēji nemāk izmantot <i>online</i> rīkus, tāpēc kurss tiek pasniegts nekvalitatīvi	24,7%
Praktisko nodarbību trūkums neļauj apgūt studiju vielu	46,3%
Pasniedzēji nav pieejami konsultācijām	15,3%
Ar vienu vai vairākiem pasniedzējiem nav iespējams sazināties vispār	13,8%
Nepieciešamie materiāli ir pieejami tikai bibliotēkās, kuras ir slēgtas	22,9%
Nav pagarināta studenta apliecība (liegta piekļuve bibliotēkai, laboratorijai vai kam citam)	3,7%
Nav skaidrs, kā tagad kārtot studiju parādus	21,6%
Nav skaidrs, cik garš būs studiju gads	67,7%
Nav pieejami informācijas resursi, lai sagatavotu kursa darbu vai noslēguma darbu	23,8%
Nav pieejama laboratorija, lai sagatavotu kursa darbu vai noslēguma darbu	8,9%
Nav iespējas vai ļoti apgrūtināti ievākt empīriskos datus kursa vai noslēguma darbam	14,9%
Nav pieejamas konsultācijas ar kursa vai noslēguma darba vadītāju	11,2%
Nav stabila interneta pieslēguma attālinātu studiju veikšanai	9,9%

Nav pieejams dators attālinātu studiju veikšanai	2,6%
Nav klusas, darbam piemērotas vides attālinātu studiju veikšanai	27,4%
Ne ar kādām problēmām neesmu saskāries	9,1%

Uz 7. jautājumu "Ar kādām problēmām tu esi saskāries līdz šim vai varētu saskarties drīzumā?" 67% respondentu norādīja ka *nav skaidrs studiju gada ilgums*, 46% atzīmēja, ka *praktisko nodarbību trūkums neļauj apgūt vielu*, 30% respondentu *vismaz vienam studiju kursam elektroniskie materiāli nav pietiekami kvalitatīvi* izmantošanai studiju procesā, taču 27% *nav iespējams radīt klusu un darbam piemērotu vidi attālinātu studiju veikšanai*.

Katrs ceturtais respondents atzīmēja, ka *vismaz vienam studiju kursam elektroniskie materiāli nav pieejami vispār*. Tikpat bieži tika norādīta *pasniedzēja digitālo prasmju trūkums* darbā ar tiešsaistes nodarbību platformām, kas būtiski ietekmē studiju kvalitāti. Aptuveni 24% respondentu ir saskārušies ar *nepieciešamo resursu trūkumu studiju noslēguma vai kursa darba izstrādei*, kā arī 23% atzīmēja, ka konkrētās *bibliotēkas, kurās atrodas nepieciešamie resursi, viņiem nav ārkārtas situācijā pieejamas* vai ir slēgtas.

Kvalitatīvās kontentanalīzes rezultāti uz atvērtajiem jautājumiem

Atbildes uz 8. jautājumu, kurā respondenti tika lūgti plašāk izklāstīt savu pieredzi, komentēt situāciju un minēt ar kādām neskaidrībām viņi ir saskārušies, kopā ar 5. un 7. jautājuma atbilžu variantā 'Cits' iekļauto, tika pētīti ar kontentanalīzi un iepriekšminēto 7 kodu kategoriju un 49 kodu sistēmu, lai iegūtu kvantitatīvi salīdzināmus datus. Zemāk esošajā tabulā ir atspoguļoti rezultāti absolūtos un relatīvos skaitļos, taču jāņem vērā, ka pelēki iekrāsotie kodi skar tematiskos laukus, kuri netika iekļauti 7. jautājumā. Sarkanais lauku krāsojums izceļ procentuālo tematiskā koda fiksēto biežumu, košāk krāsojot biežāko, blāvāk – retāko.

Kods	Skaidrojums	Absolūti	Relatīvi
E1	Atspoguļota emocionalitāte, satraukums, ilgas pēc ierastā	31	7,73%
E2	Grūtības koncentrēties studiju darbam, motivācijas trūkums	40	9,98%
E3	Pausta saprotoša attieksme, pretimnākšana emocionālā līmenī	20	4,99%
P1	Par studiju semestra ilguma pagarināšanu, studiju ilgumu	150	37,41%

P2	Par noslēguma darbu izstrādes un iesniegšanas termiņiem, to pagarināšanu	48	11,97%
P3	Par aktuālo un potenciālo studiju parādu kārtošanu	7	1,75%
P4	Par komunikāciju ar All vadību jautājumā par noslēgumu darbu termiņu pagarināšanu	21	5,24%
P5	Par studiju procesā lietotajām mācību metodēm un to dažādības trūkumu	52	12,97%
P6	Par studējošā īpaši uzsvērtu noslodzi un pārslodzi	88	21,95%
P7	Par praksi pārcelt pārbaudes darbus un testus uz nenoteiktu laiku	6	1,50%
P8	Par augstskolas ieviestām pēkšņām studiju plāna izmaiņām, atliekot kādu studiju daļu uz nenoteiktu laiku (brīvlaika, atsevišķu kursu, praktisko nodarbību, u.tml.)	18	4,49%
P9	Saskarsme ar studiju kursa prasībām, kuras nav izpildāmas ārkārtas situācijā (piem., diplomdarba kritērijos vai kursa apgūvē norādītā obligātā literatūra, kas nav pieejama)	6	1,50%
P10	Neziņa, viedoklis par vērtēšanas kritērijiem noslēguma darbiem un ārkārtas situācijas ietekmi uz tiem	6	1,50%
P11	Nespēja pielāgot studiju grafiku jaunajam ikdienas ritmam (piem., tikai tiešsaistes lekcijas, bez ieraksta; grūtības apvienot studijas ar attālinātu darbu un citiem pienākumiem)	11	2,74%
P12	Konsultāciju, paskaidrojumu, atgriezeniskās saites trūkums no pasniedzēja puses (piem., nav pieejams konsultācijām vispār, nav iespējams uzdot jautājumus individuāli lekciju laikā, netiek sniegta atgriezeniskā saite par izstrādātajiem darbiem)	68	16,96%
P13	Neskaidrības ap studiju darbu iesniegšanas termiņiem, vērtēšanas kritērijiem (nav informācijas vai tie ir mainījušies bez ziņas par to)	35	8,73%
P14	Respondents ziņo, ka studiju process nenotiek nemaz ('brīvlaiks', viss pārcelts, nav ziņu)	6	1,50%
P15	Respondents ziņo, ka studiju process notiek daļēji (nenorisinās kāds studiju kurss vai studiju procesa daļa, piem., prakse)	24	5,99%
R1	Nav pieejami nepieciešamie resursi studiju darbu un/ vai noslēguma darbu izstrādei	50	12,47%
R2	Nav piekļuves konkrētai bibliotēkai un tās resursiem (grāmatām, datoriem, datubāzēm utt.)	35	8,73%
R3	Nav iespējas iegūt empīriskos datus (studiju darbam, noslēguma pētījumam utml.)	19	4,74%

R4	Pieejamie elektroniskie resursi nav pietiekami studiju procesam (datubāzes, studiju materiāli)	21	5,24%
R5	Nav piekļuves laboratorijām, kas nepieciešamas studiju procesā	7	1,75%
R6	Augstskolas iekšējā studiju un informācijas vide neveic savas funkcijas (materiāli tiek izsūtīti individuāli, to glabāšanai izmantotas citas platformas, informācijas apmaiņa nav vienviet, materiāli vispār nav pieejami)	14	3,49%
R7	Studiju materiāli nav uztverami, nav pielāgojami studējošajam pieejamā formātā (skenēti, ar roku rakstīti, slikti salasāmi), nav pielāgojami studējošajiem ar redzes traucējumiem	19	4,74%
F1	Respondents pauž bažas par studiju maksas atbilstību sniegtajai studiju kvalitātei	16	3,99%
F2	Respondents pauž bažas par savām iespējām pēc ārkārtas stāvokļa palikt budžeta grupā	2	0,50%
F3	Respondents pauž bažas par savām izredzēm sekmīgi pabeigt semestri, apsver akadēmiskā pārtraukuma ņemšanu vai eksmatrikulēšanos	9	2,24%
F4	Respondents pauž bažas par savām iespējām segt studiju maksu ārkārtas stāvokļa izraisītās situācijas dēļ	5	1,25%
M1	Pasniedzējam trūkst pieredzes darbā ar studijām izmantojamo tehniku	9	2,24%
M2	Studentam trūkst pieredzes darbā ar studijām izmantojamo tehniku	1	0,25%
M3	Nav pieejams stabils interneta pieslēgums	5	1,25%
M4	Respondentam trūkst ierīces studiju procesa nodrošināšanai	11	2,74%
M5	Respondents studiju procesā saskaras ar tehniska rakstura problēmām	12	2,99%
M6	Pasniedzējam trūkst nepieciešamās pieejas (piem. piekļuve, licence utt.), lai turpinātu studiju procesu	2	0,50%
M7	Studējošajam trūkst nepieciešamās pieejas (piem. piekļuve, licence utt.), lai turpinātu studiju procesu	8	2,00%
I1	Respondentam trūkst informācijas par notiekošo un par plānoto studiju procesu	91	22,69%
I2	Respondents saņem nekonsekventu, pretrunīgu informāciju no All personāla	13	3,24%
I3	Kopumā ir veiksmīga informācijas aprīte, studējošajam tiek sniegta atgriezeniskā saite	5	1,25%

I4	Respondents ilgi vai vispār nesaņem atbildes no akadēmiskā personāla uz saviem jautājumiem	19	4,74%
C1	Studentu apliecība nav pagarināta, trūkst konkrētas piekļuves	2	0,50%
C2	Studējošā prakses situācija ir neskaidra, prakses vieta nav pieejama, nav zināms kā tiks organizēta prakses aizstāvēšana u.tml.	23	5,74%
C3	Neskaidrības saistībā ar studējošo dienesta viesnīcām	2	0,50%
C4	Neskaidrības ar Erasmus+ mobilitāti un tās norisi ārkārtas stāvokļa laikā	2	0,50%
C5	Pieejamā studiju vide nav studiju darbam piemērota	20	4,99%
C6	Respondents nav saskāries ar problēmām, viss apmierina	23	5,74%
C7	Respondents uzdevis jautājumu, uz kuru sagaida LSA atbildi	6	1,50%
C8	Respondenta mājinieki tieši ietekmē studiju vidi un attālināto studiju norisi	20	4,99%
C9	Pieminēts respondenta veselības stāvoklis, bažas par veselības stāvokļa apdraudējumu, jo respondents ir Covid-19 riska grupā	10	2,49%
Krāsu kods	kods, kas netika iepriekš definēts atbilžu variantos		
Krāsu kods	kods, kas sakrīt ar iepriekšējā jautājumā piedāvāto atbilžu variantu		

Trīs visbiežāk konstatētie kodi marķēja bažas par to, *vai tiks pagarināts studiju semestris* (P1); *respondentu pārslodzi* (P6) kopš studijas tika pārceltas uz neklātieni; kopējās *informācijas trūkumu par šībrīža un turpmāko studiju procesa organizāciju* (I1). No emocionālās kodu kategorijas visbiežāk tika pieminēts *motivācijas trūkums un grūtības koncentrēties studiju darbam* (E2). Studiju procesa kategorijā ārpus jau pieminētā bieži tika atzīmēts, ka tiek izmantotas *vienveidīgas mācību metodes* (P5) (piemēram, tikai jāveic konspekti no avotiem, tikai pašmācība no prezentāciju materiāliem) un ka *iztrūkst konsultācijas un paskaidrojumi* no akadēmiskā personāla (P12). No resursu tematiskās kategorijas visbiežāk pieminēts *nepieciešamo resursu trūkums studiju darbu un noslēguma darbu izstrādei* (R1) un *nepieciešamo bibliotēkas resursu un materiālu nepieejamība* (R2). No finanšu kategorijas – respondenti atzīmēja, ka šībrīža *studiju maksa neatbilst šībrīža studiju kvalitātei* (F1) un ka ir bažas, ka *nebūs iespējas segt studiju maksu* (F4). Materiāltehniskā nodrošinājuma kategorijā – *studējošajam trūkst ierīce dalībai studiju procesā* (M4) un *bieži rodas tehniskas problēmas* (M5). Informācijas aprites un

atgriezeniskās saites, ārpus augstākminētā, tika uzsvērtā arī liela *pauze starp pasniedzējam uzdoto jautājumu un saņemto atbildi, apgrūtinātu komunikāciju vai pat neatbildēšanu uz ziņām no akadēmiskā personāla puses* (I4). No kategorijas “Citi” – 4,99% klāstīja par *grūtībām pielāgot mājas vidi tur esošo mājinieku dēļ* (C8), 5,74% parādījās kodi par *situāciju ar studējošo praksēm* (C2), 5,74% minēja, ka *viss ir kārtībā un problēmu nav* (C6).

Secinājumi

Pētījuma rezultāti atspoguļo respondentu vērtējumu par pirmajām attālinātā studiju procesa nedēļām, it īpaši pirmo, tāpēc aicinām ar datiem iepazīties kritiski, vērtējot tos ar izpratni, ka respondentu vērtējums var būt emocionāls, jo ikdiena un studiju process tik tikko saskāries ar būtiskām un straujām izmaiņām. Par spīti tam redzams, ka augstākās izglītības iestādes kopumā diezgan veiksmīgi ir spējušas pārorientēties uz pilnībā attālināta studiju procesa nodrošināšanu tik īsā laikā, īpaši ņemot vērā to, ka jau vairākus gadus valsts dibinātās augstākās izglītības iestādes ir saņēmušas nepietiekamu studiju bāzes finansējumu, lai spētu nodrošināt pilnvērtīgu studiju procesa norisi klātienē, nemaz nerunājot par attālināta studiju procesa nodrošināšanu.

Jāuzsver, ka šī situācija un pētījums iezīmē arī to, cik attīstītas un pārmaiņām pielāgoties spējīgas ir AII iekšējās struktūras, cik koordinēti un operatīvi strādāt spējīgs ir IT atbalsts, cik operatīvi un koordinēti starp struktūrvienībām, mācībspēkiem un studējošajiem norisinās informācijas aprīte, cik apmācīti un informēti par digitālo rīku un platformu izmantošanu studiju procesā ir mācībspēki un studējošie, nemaz nerunājot par to, ka arī administratīvais darbs, piemēram, senāta un fakultāšu domju sēdes ir jāorganizē attālinātā veidā. Atzinīgi vērtējama vairāku AII iesāktā prakse publiski dalīties ar labās prakses piemēriem un pieredzes stāstiem, tādējādi atbalstot un pamācot citus, kam šobrīd klājas grūtāk.

Tomēr mūsu mērķis ir pamanīt un identificēt problēmas, kas palikušas veiksmes stāsta otrajā plānā, nododot informāciju AII un AII SP, lai tās varētu risināt problēmas un sarežģījumus. Liela daļa studējošo negatīvā vērtējuma saistās ar kombinētajiem faktoriem: neziņa par studiju procesu vai konkrētu kursu noriti, studiju vielu; grūtības

pielāgoties ilgstošam darbam jaunajā vidē; vispārīgs satraukums par to, kā ārkārtas situācija ietekmēs noslēguma darbu izstrādi un vērtēšanu.

Uzklausot saņemtos ieteikumus, aptaujas veidotāji izstrādās papildinājumus pētījuma metodoloģijā, lai turpmāk ievāktie dati un situācijas attīstības pētīšana būtu precīzāka un efektīvāka. Viens no šiem aspektiem ir novērojams šībrīža respondentu procentuālajā sadalījumā pēc pārstāvētās AII. Turpmākā darbā noteikti jāstrādā ciešākā sasaistē ar AII iekšējo PR un SP PR resursiem. Aptaujas veidotāji uzskata, ka situācijas monitorēšana būtu jāveic atkārtoti – ārkārtējās situācijas gaitā, iespējams, arī regulāri – vērtējot AII progresu attālināto studiju iespēju nodrošināšanā.

Noteikti jāņem vērā, ka anketas respondenti uz jautājumiem atbildēja, izmantojot *Google Forms*, tātad to aizpildīja tikai studējošie, kuriem pieejams interneta pieslēgums un dators vai viedierīce. Gan jautājumos par respondenta informētību, gan respondentam pieejamo materiāltehnisko aprīkojumu un iespēju vērsties pie akadēmiskā personāla pēc konsultācijas iegūtās atbildes varētu atšķirties, ja aptauju būtu iespējams aizpildīt arī studējošajiem, kuriem ierīču vai pietiekamas pieejas interneta pieslēgumam trūkst.

Konstatējot, ka daļa no biežāk atbilstīgajiem kodiem ir tematiski ārpus atbilžu variantiem, kuri tika piedāvāti 7. jautājumā, jāatzīst, ka nākamā anketa jāparedz ar precīzāk izstrādātu atbilžu variantu klāstu. Tāpat jautājumi un piedāvātie apgalvojumi būtu jāpārformulē uz neitrālākiem, piedāvājot respondentam izvēlēties un atzīmēt pilna spektra pieredzi. Turpinot pētījumu, būtu nepieciešams papildināt demogrāfisko jautājumu sadaļu, tādējādi gūstot detalizētāku ieskatu arī respondenta profilā, piemēram, lūdzot norādīt studiju virzienu un studiju programmu, studiju finansēšanas veidu u.c. Tāpat jāņem vērā, ka novērotās tendences iespaido gan respondentu atbilžu sniegšanas brīdis, gan ar studijām nesaistīti emocionālie faktori. Noteikti jāpievieno konkrētāks aicinājums dalīties arī ar novērotajām labajām praksēm un iespaidiem.

Rekomendācijas

Ārkārtas situācija ir ieviesusi jaunus dzīves apstākļus visām iesaistītajām pusēm, tāpēc viens no priekšnosacījumiem veiksmīgai sadarbībai ir atvērta komunikācija un gatavība vērsties pēc palīdzības. Pēc pētījuma rezultātu apkopošanas LSA konsultējās ar All studējošo pašpārvaldēm, Latvijas Jauno zinātnieku apvienības un citu nozares organizāciju pārstāvjiem, lai izstrādātu rekomendācijas turpmākā attālināto studiju procesu nodrošināšanai.

Pētījuma gaitā apkopotās labās prakses un ieteikumi:

1. Ir svarīgi, ka studiju procesā lietotās **metodes tiek dažādotas un kombinētas**, piemēram, tiešsaistes lekcijas tiek papildinātas ar jautājumu iesniegšanas tiešsaistes platformu rīkiem (*Menti.com*, *Sli.do* u.c.), zināšanu pārbaudei un nostiprināšanai tiek izmantoti tiešsaistes testi ar spēles elementiem, piemēram, vietnē *Kahoot.it*. Studējošajiem tiek nodrošināti terminus un metodes paskaidrojošie teorētiskie materiāli, ar kuriem var iepazīties pirms lekcijas, kā arī studenti tiek aicināti sagatavot un prezentēt savus mājas darbus digitāli gluži kā to darītu auditorijas priekšā, noslēgumā saņemot atgriezenisko saiti gan no pasniedzēja, gan kursa biedriem.
2. Studējošā spēja koncentrēties studiju procesam palielinās, ja videolekcijām ir **iespēja pieslēgties tiešsaistē** ierasto lekciju laikā vai laikā, par kuru pasniedzējs ar studējošajiem ir abpusēji vienojušies, lai studējošajiem ir iespēja uzdot jautājumus un iesaistīties virtuālā diskusijā ar citiem kursa biedriem. Kopējo laiku saskaņošanai ir ieteicams izmantot grupu laika plānošanas platformas, piemēram, *Doodle.com*, un atbildes iesniegšanas laiku, piemēram, noteikt aptuveni 1,5-2 dienas no saites izsūtīšanas brīža.
3. Liels atbalsts strādājošajiem studējošajiem ir **tiešsaistes lekciju ierakstītā materiāla augšupielādēšana** kopā ar pārējiem lekcijas materiāliem, lai to varētu noskatīties arī citā laikā, pēc nepieciešamības uzlikt pauzi, patīt atpakaļ un noskatīties vēlreiz, ja kaut kas ir bijis neskaidrs. Tas arī nodrošina, ka tiem studējošajiem, kuri dala ierīci ar citiem mājiniekiem vai kuriem darba vai citas

darīšanas pārklājas ar studiju tiešsaistes nodarbībām, studiju process būs pieejamāks un salāgojams ar viņu dienas grafiku un dinamiku.

4. Pēc iepriekšējas vienošanās mācībspēkam un studējošajam izdevīgā laikā **konsultācijas var noturēt tiešsaistē**, un, ja nepieciešams demonstrēt uz ekrāna esošo saturu, izmantot videozvanu. Šādi skaidrotas atbildes arī pasniedzējam varētu aizņemt mazāk laika nekā rakstītas atbildes sagatavošana, un studējošajam ir iespēja uzreiz uzdot papildjautājumus un izprast sev neskaidro vielu.
5. Lai mazinātu neskaidrības un veicinātu produktivitāti, labā prakse ir visu kursu studiju **materiālus nodrošināt pieejamus vienotā platformā**, kuru nodrošina augstskola. Tur tos ir iespēja papildināt un atjaunot atbilstoši ārkārtas situācijai pielāgotajam studiju plānam, kas ir uzskatāmāks formāts par atsevišķi pārsūtītiem materiāliem uz privātajām vai kursa 'grupu' e-pasta adresēm.
6. Studijām apgūstamās vielas formātam mainoties, brīžiem mainās arī tās apjoms un laiks, kas ir jāvelta, lai iepazītos ar tam nepieciešamajiem materiāliem. Novērotā labā prakse ir starp mācībspēkiem programmas ietvaros **saskaņot studējošajiem uzlikto patstāvīgā darba noslodzi**, lai tas būtiski nepārsniegtu kursa aprakstā un kredītpunktos noteikto.
7. Visām iesaistītajām pusēm ir emocionāli vieglāk turpināt studiju procesu, ja ir **skaidri saprotamas prasības un vērtēšanas kritēriji**, kas jāizpilda, lai sekmīgi pabeigtu studiju kursu, nokārtotu eksāmenu un iesniegtu studiju vai noslēguma darbu, nokārtotu aktuālos un vecos parādus. Protams, tām ir jābūt pielāgotām studiju darbam ārkārtas situācijā un jāņem vērā iespējamie ierobežojumi.
8. Daļā studiju programmu noslēguma darbu izstrādes iespējas ir būtiski ierobežotas, jo studējošajiem trūkst pieejas nepieciešamajiem materiāliem bibliotēkās (paņemtās grāmatas nav iespējams nodot atpakaļ), ir ierobežotas iespējas ievākt empīriskos datus, ja nepieciešamas tikšanās ar cilvēkiem, vai ir ierobežota piekļuve darbam laboratorijās. Tādos gadījumos **nepieciešams izvērtēt iespējas pagarināt noslēguma darbu izstrādes termiņu**, tā ļaujot darbu veikt pilnvērtīgi un ne vien iegūt augstāku vērtējumu, bet arī apgūt visas nepieciešamās iemaņas.

9. Studējošajiem tāpat kā pasniedzējiem **jāievēro elektroniskās saziņas etiķete un jācenšas sniegt atgriezenisko saiti**, vēlams savstarpēji vienojoties par termiņiem, piemēram, trīs dienu laikā. Taču īsās atbildes, piemēram, ka nosūtītais fails ir saņemts vai saņemtais uzdevums nav līdz galam skaidrs, vai nav pievienots e-pasta pielikums, sniedzamas uzreiz pēc fakta konstatēšanas.
10. Ir svarīgi, ka arī ārkārtas situācijas laikā studējošajiem un pasniedzējiem attālināti tiek **nodrošināts psiholoģisks atbalsts** mentālās veselības līdzsvarošanai, ņemot vērā, ka šībrīža darbs kombinēto faktoru ietekmē ir ar paaugstinātu stresa līmeni.
11. **Materiāltehniskais nodrošinājums** (dators un citas studiju procesā nepieciešamās ierīces) un **atbilstošās pieejas, programmu licences** nav pieejamas visiem studējošajiem un pasniedzējiem mājas apstākļos. All ir ieteicams iespēju robežās, neejot pretrunā ar datu aizsardzību, apziņot savus mācībspēkus un studējošos, īpašu uzmanību pievēršot studējošo grupai, kura atbildi nesniedz un/vai ir All datu bāzē reģistrēta ar sociālās riska grupas kritēriju (piesakoties uz All piedāvāto sociālo atbalstu, finansiālo atvieglojumu, u.t.t.).
12. Studiju procesā, cik vien iespējams, būtu vēlams izmantot materiālus, kas ir **pieejami no dažāda tipa un vecuma ierīcēm** (dators, telefons, planšete), lai informācija studējošajam ir pieejama neatkarīgi no personīgajām materiāltehniskā nodrošinājuma iespējām.
13. Katra elektroniskās komunikācijas platforma ir mazliet atšķirīga. Ja plānots studiju procesā ieviest kādu no daudzajiem konferences zvana risinājumiem, visiem sarunas dalībniekiem der lieku reizi **atgādināt, kāda ir pieslēgšanās procedūra**, kur meklēt konkrēto saiti uz plānoto sarunu un kā tiks organizēta jautājumu uzdošana. Ja pasniedzējs arī šo platformu iepazīst pirmoreiz, ir vērts lūgt studējošo vai IT personāla palīdzību, iepriekš izmēģinot testa zvanu, iepazīstot ekrāna atspoguļošanas funkciju.
14. All iespēju robežās būtu jānodrošina mācībspēkiem nepieciešamais, ar **ārkārtas situāciju saistītais metodiskais un tehniskais atbalsts**. To iespējams realizēt, rīkojot apmācības par dažādiem rīkiem un platformām, nodrošinot individuālas konsultācijas vai, tieši otrādi, kopīgas tiešsaistes apmācības, sadarbojoties dažādu

All mācībspēkiem. Tāpat ir noderīgi **apkopot digitālo rīku un platformu instrukcijas un BUJ** (biežāk uzdotie jautājumi), kas mazinātu tehniskās problēmas un sarežģījumus gan no studentu, gan no mācībspēku puses. T.sk. vērts atgādināt kiberhigiēnu (parolu maiņa, atjauninājumi, rezerves kopijas u.t.t.)

15. Nodrošinot tiešsaistes un attālinātās nodarbības, ir svarīgi atcerēties par nepieciešamību **aizsargāt fizisko personu datus**. Ievērojot Ministru kabineta rīkojumu par ārkārtējas situācijas izsludināšanu, jāpiemēro arī Fizisko personu datu apstrādes likumu un Vispārīgo datu aizsardzības regulu, kā galvenos pamatprincipus nosakot:

- a. organizējot tiešsaistes nodarbības, tiek respektēta studējošo privātā dzīve un izmantoti tādi tehniskie risinājumi, kas nesaglabā nekādus studējošo video vai audio datus;
- b. organizējot tiešsaistes nodarbības un respektējot studējošo privāto dzīvi, rūpīgi jāizvērtē kameras un mikrofona izmantošanas nepieciešamība, iespēju robežās atstājot to studējošo ziņā un nenosakot obligātu šādu tehnisko rīku, ja studējošais vēlas, tad atgriezeniskajai saitei izmantot tiešsaistes tekstu saziņas rīkus;
- c. veidojot video lekcijas no tiešsaistes nodarbībām, kuras tiek ierakstītas, pirms šāda ieraksta veikšanas obligāti par to informēt studējošos, kā arī šādos gadījumos nenoteikt kā obligātu kritēriju kameras un mikrofona lietošanu. Pēc iespējas jāinformē studējošie par viņu datu ievākšanas mērķi (piemēram, lekciju publicēšana), ilgumu un citiem ar to saistītiem jautājumiem. Ja studējošie nav piekrituši, ka arī viņu personas dati uzrādās šādos ierakstos, tad aicinām tos izmainīt, izmantojot atbilstošos rīkus – piemēram, video rediģēšanas programmas.

16. Darbu un studiju procesu pārnēsot uz mājām, tiek plašākai publikai atvērtas durvis uz privāto telpu, kur cilvēka privātums tiek uzlikts kā uz delnas. Svarīgi ir **ievērot ētiskas normas tiešsaistes komunikācijā**, t.s. “nebāzt degunu svešās darīšanās”, būt saprotošiem un atbalstošiem, **neļaut pašam un citiem aizskart vienam otru**. Tāpat kā iepriekš, arī tagad jebkādas formas personas datu un raksturojošo īpašību ievākšana un nodošana tālāk (t.sk. bildes, video, ekrānšāviņi)

nevar tikt veikta bez materiālā iesaistīto personu skaidras atļaujas ne nopietnu darīšanu, ne joku līmenī.

17. Studējošie, kuri savu studiju maksu sedz no privātajiem līdzekļiem, šobrīd tāpat kā daļa sabiedrības ir nostādīti nepatīkamas finansiālās situācijas priekšā (pilnīgi vai daļēji zaudēts ienākumu avots, pievienojās papildu tēriņi, šobrīd nav pieejams jauns valsts galvots studiju un studējošā kredīta līgums). Lai studentam nenāktos lemt par labu eksmatrikulācijai vai akadēmiskajam pārtraukumam, All jāizsver **visas iespējas un veidi, kā būt finansiāli pretimnākošiem** ("maksājumu brīvdienas", studiju maksas un dienesta viesnīcu īres atlaides, pārstrādāts pielāgotās atmaksas grafiks, u.c.), jo īpaši, ja ārkārtas situācijas laikā studiju process ir pārtraukts uz nenoteiktu laiku vai tiek nodrošināts tikai daļēji.
18. Īpašu uzmanību jāpievērš studējošajiem, kuriem nav citu dzīvesvietas iespēju un kas **ārkārtas situācijas laikā turpina dzīvi dienesta viesnīcās**. Ņemot vērā valdības rekomendācijas un ierobežojumus, jāuzsver, ka dienesta viesnīcās iemītnieki bieži vien dala labierīcības un virtuves telpu, tās inventāru ar visu stāvu un, dažkārt, dušu telpu ar visu korpusu. Dienesta viesnīcās nepieciešams nodrošināt pastiprinātu koplietošanas telpu dezinfekciju, kā arī plānot, kā rīkoties, ja kāds iemītnieks ir spiests slimības dēļ doties karantīnā. Kā labo praksi varam norādīt to, ka atsevišķas All ir nākušas pretī studējošajiem, samazinot uz ārkārtas situācijas laiku dienesta viesnīcas īres maksu, ja studējošais ir nolēmis doties uz mājām un dienesta viesnīcā neuzturas.
19. Laiks, kas tiek ilgstoši pavadīts pie ekrāna, uzliek lielu pārslodzi gan acīm, gan kakla un muguras muskuļiem. No pārlietu lielās noslodzes zūd gan motivācija un spēja koncentrēties, gan pamazām veidojas stājas problēmas. Ņemot vērā, ka studējošajam darbs pie ekrāna ir arī ārpus lekcijas laika, ir **stingri nepieciešams ievērot pauzes**, kurās tiek izkustināts ķermenis un acīm ir atslodze. Cilvēka labsajūtu un produktivitāti būtiski ietekmē darba un studiju vides ergonomika (piem., [Labklājības ministrijas](#) un [Slimību profilakses un kontroles centra](#) idejas).
20. Nedrīkst aizmirst par studējošajiem ar dažādu veidu un pakāpju invaliditāti un veselības problēmām. Tāpat kā iepriekš, **studiju procesam un materiāliem jābūt iespēju robežās pielāgojamiem visu studējošo vajadzībām**, lai viņi arī attālināti varētu pilnvērtīgi iesaistīties studiju procesā.

21. Arī ārvalstu studējošajiem mācību process noris attālināti, tāpēc ir svarīgi visu saistošo informāciju gan par studiju procesa norisi un tā izmaiņām, gan par vispārējo situāciju All un valstī **nodrošināt arī angļu valodā**.
22. Būtiski monitorēt, kuri **ārvalstu studējošie ārkārtējās situācijas laikā ir Latvijā** un kuri ir izlēmuši atgriezties mītnes zemē – iespēju un kompetences robežās **nodrošinot nepieciešamo atbalstu** gan studiju procesa norises, gan sadzīves jautājumos.
23. Noteikti vēlams **izvairīties no visu vai atsevišķu studiju daļu atcelšanas vai pārcelšanas uz nenoteiktu laiku**. Nav zināms un paredzams, cik ilgi šī ārkārtējā situācija turpināsies un kad tā beigsies, kā arī nav skaidrs, kādas būs tās sekas, tāpēc All iespēju robežās jācenšas pielāgot visu studiju procesu šībrīža apstākļiem, pieļaujot, ka situācija tik drīz vien nemainīsies.
24. Vēl viens izaicinājums attālinātu studiju procesā – **akadēmiskā godīguma nodrošināšana**, ņemot vērā digitālās vides plašās iespējas. Mācībspēkiem, dažādojot mācīšanās metodes (1. ieteikums) un pārbaudījumu veidus, jācenšas individualizēt un pielāgot studiju uzdevumus, novēršot iespējas un nepieciešamību studējošajiem meklēt neatļautu palīdzību. Svarīgs ir mācībspēku regulārs kontakts ar studējošajiem, ne tikai pārbaudot gala rezultātus semestra beigās, bet arī pastāvīgi vērtējot tieši mācīšanās procesu. All jāmeklē iespējas studējošā attālinātai identifikācijai, kārtējot pārbaudījumus. Tomēr ļoti būtisks ir uzticēšanās faktors – no vienas puses, mācībspēki ar dažādiem papildu jautājumiem individuālās sarunās var noskaidrot, vai studējošais darbu veicis patstāvīgi. Šādu pieeju jābalansē ar uzticēšanos studējošajiem, izvērtējot, vai ir mērķtiecīgi pastiprināti kontrolēt studējošo absolūto vairākumu, kuriem akadēmiskais godīgums ir vērtība.
25. **Studiju kvalitātes nodrošināšana** attālinātu studiju procesā kopumā ir izaicinājums, ņemot vērā tehniskos, psiholoģiskos u.c. šķēršļus studiju procesā. Ir virkne jomu, kurās studijas attālināti spēj aizstāt studijas klātienē, un ir virkne ļoti svarīgu nozaru, kurās attālinātas studijas nespēj pilnībā aizstāt studijas klātienē.

Turpmākais darbs

Sakām lielu paldies respondentiem par aktīvo iesaisti un mūsu sadarbības partneriem, kas ne tikai uzklausa, bet arī dalās ar padomiem un ieteikumiem, kā mēs visi kopā strādājot varam nodrošināt kvalitatīvu studiju procesu arī attālināti. Latvijas Studentu apvienība plāno turpināt veikt aptaujas, lai monitorētu situāciju un vērtētu izmaiņu dinamiku. Kā iepriekš norādījām, nākamajā aptaujā ieviesīsim virkni papildinājumu.

Balstoties uz gūtajiem pētījuma rezultātiem un informāciju, ko mums ir snieguši studējošo pārstāvji All, esam sagatavojuši rekomendācijas, kas tiks izsūtītas visām All un All SP Latvijā, dalīsimies ar tām arī sociālajos tīklos un medijos. Paralēli šim esam uzsākuši sarunas ar Izglītības un zinātnes ministriju par iespējām sniegt nacionāla līmeņa atbalstu studējošajiem, kas ārkārtas situācijas dēļ ir nonākuši finansiālās grūtībās. Uzmanāsim arī Slimību profilakses un kontroles centru, Veselības ministriju un Labklājības ministriju par iespējām sadarboties, lai izveidotu informatīvos materiālus par to, kā strādāt un studēt no mājām, nekaitējot veselībai, kā arī iespējām izveidot vienotu platformu psiholoģiskā atbalsta sniegšanai izglītības sistēmas dalībniekiem – izglītības iestāžu darbiniekiem, izglītojamajiem un to tuviniekiem.

LSA aicina sekot līdzi jaunākajai informācijai par epidemioloģiskās situācijas attīstību un rūpīgi ievērot Slimību profilakses un kontroles centra norādījumus. Būsim atbildīgi, sniegsim viens otram atbalstu un saudzēsim savu un apkārt esošo veselību.

*Latvijas Studentu apvienības
komanda*